Teleurstellende historische roman over Surinaamse Joden

Met zijn tweede roman, Geloof, hoop en liefde, Vestiging van de Joden in de Surinaamse jungle, heeft de Surinaamse auteur John H. de Bye een onevenwichtig verhaal afgeleverd dat de uitgever in deze vorm niet had mogen laten passeren, omdat het veel te veel historie en veel te weinig verhaal bevat.

Door Wim Rutgers

Zo rond het midden van het boek valt John H. de Bye even compleet uit zijn verhaal als hem aan de pen ontglipt: “Hoe het allemaal precies verlopen is kunnen we slechts gissen, maar vele bewaard gebleven anekdoten geven ons een indruk hoe de situatie zich ontwikkelde in die lang vervlogen tijden.” Vanaf dat moment wordt de in het begin niet onaardige vertelling niet meer dan een weergave van historische feitjes en bijzonderheden die in elk enigszins uitgebreid geschiedenisboek beter beschreven zijn en waar je daarom geen roman voor nodig hebt. Zijn historische documentatie en uitgebreide feitenkennis zitten de auteur zodanig in de weg dat het verhaal er helemaal achter verdwijnt.

Ik herinner me dat Miep Diekmann ooit zei dat ze voor haar historische jeugdroman *Marijn bij de lorredraaiers* niet meer dan vijf procent van de haar beschikbaar staande historische gegevens kon gebruiken in haar verhaal. John H. de Bye had uit zijn feitenkennis van de geschiedenis van het Surinaamse jodendom die feiten moeten plukken die zijn verhaal konden ondersteunen, maar hij heeft het tegengestelde gedaan en het verhaal dienstbaar gemaakt aan de feiten, een doodzonde voor de historische roman.

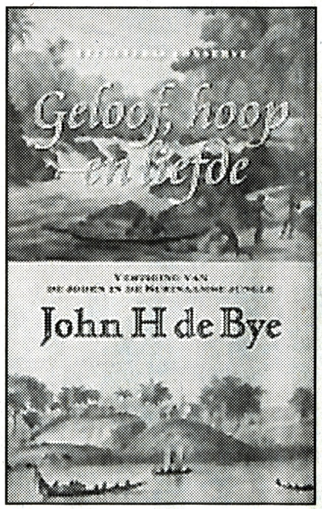

Het boek begint heel aardig met de elementen die de titel belooft. Het *geloof* betreft dat van een joodse familie in Portugal, van marranen, die om aan de geloofsvervolging van de inquisitie te ontkomen, zich voordoen als trouwe katholieken. De familie vlucht naar Amsterdam maar vindt ook daar niet de ware vrijheid, waarna ze besluit naar Brazilië af te reizen, dat in de zeventiende eeuw immers een tijdlang Nederlands bezit was. Als de Portugezen de kolonie in 1654 heroverd hebben, zoekt de familie onderdak in Essequibo en vervolgens op de Jodensavanne in Suriname. Maar ook hier zal de hoofdpersoon uiteindelijk weer vertrekken.

De *hoop* op beter leven in een nieuw land van vestiging is niet bewaarheid geworden. Wegens zijn geloof is de Jood de bekende wandelende Jood geworden die steeds weer verder moet. Elke keer weer worden in het nieuwe land van inwoning weer moeilijkheden ondervonden.

Zoals gezegd, loopt de tweede helft an de roman die over Suriname gaat, helemaal uit de hand. De vertelling van het verhaal van de Joden maakt hier plaats voor een beschrijving van zo’n vijftig bladzijden over het leven en de dood van gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck. Dat was ongetwijfeld een boeiende figuur aan wie al eerder complete romans zijn gewijd, maar zijn geschiedenis past niet in dit verhaal. Niet door de wijze van vertellen, noch wegens de thematiek van de rest van het boek. John H. de Bye had zijn stof over de gouverneur moeten bewaren voor een aparte roman. Dan had hij andere passages wat meer kunnen uitwerken in psychologische zin. Het ‘en-toen-en-toen-karakter’ van het verhaal zou dan minder aan de oppervlakte van de pure handeling zijn gebleven en had verdiept kunnen worden door sterkere karakterisering van de personages.

Het derde deel van de titel, *de liefde*, is nauwelijks functioneel. John H. de Bye lardeert zijn verhaal met veel seks, waarbij zowel de mannelijke hoofdpersoon als de vrouwtjes in zijn omgeving er wel wat van lusten. Waarschijnlijk denkt de auteur daarmee lezers te trekken, maar functioneel is het niet.

Na een aanvankelijk redelijk debuut, *Ter dood veroordeeld, Liefde en dood in de Surinaams-Joodse geschiedenis,* is de auteur te snel met zijn tweede boek gekomen. Hij had zijn op zich interessante verhaal wat moeten laten rijpen, waarmee hij had kunnen voorkomen dit onvoldragen product af te leveren. Nu heeft hij de kans gemist om naast Cynthia McLeod de geschiedenis van zijn land Suriname voor een breed publiek op interessante en populaire wijze wat bekender te maken.

John H. de Bye: Geloof, hoop en liefde; Vestiging van de Joden in de Surinaamse jungle
Schoorl: Conserve, 2002
184 pagina’s
ISBN 90 5429 154 0
www.conserve.nl

Casa Blanca

Van het Nationaal Museum ontvingen wij de volgende aanvulling op het artikel over Casa Blanca van 28 september.

De tekst was verzorgd door Gladys J.do Rego. In het monumentale pand uit de 19e eeuw staan vitrines van NAAM met historische voorwerpen.

U kunt het Nationaal Archeologisch-Antropologisch Museum bereiken op de Rouvilleweg 7, telefoon (09) 462.1933, fax (09) 462.1936 e-mail: naam@curacao.com